

ใบความรู้ ที่ ๑ เรื่อง นาฏยศัพท์
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔ เรื่อง นาฏยศัพท์
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๑ เรื่อง นาฏยศัพท์
รายวิชา ศิลปะ (สาระ นาฏศิลป์) รหัสวิชา ศ๒๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

นาฏยศัพท์

ความหมาย ศัพท์ที่ใช้เกี่ยวกับลักษณะท่ารำ ในการฝึกหัดการแสดงนาฏศิลป์ไทย เช่น โขน ละคร รำ ระเบียบำ เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันระหว่างผู้สอนและผู้เรียน

“นาฏย” หมายถึง เกี่ยวกับการพ้อนรำ เกี่ยวกับการแสดงละคร **“ศัพท์”** หมายถึง เสียง คำ คำยากที่ต้องแปลเรื่อง เมื่อรวมกัน **“นาฏยศัพท์”** จึงมีความหมายว่า **“ศัพท์เฉพาะทางวิชานาฏศิลป์”**

ประเภทของนาฏยศัพท์ แบ่งออกเป็น ๓ ประเภท ดังนี้

๑.หมวดนามศัพท์ หมายถึง ศัพท์ที่เรียกชื่อท่ารำหรือชื่อท่าที่บอกอาการกระทำของผู้รำ เช่น การตั้งวงบน วงกลาง วงล่าง การจับหงาย จับคว่ำ จับล่อแก้ว จับปรกหน้า จับปรกข้าง กระดกเท้า ยกเท้า ก้าวหน้า ก้าวข้าง ประเท้า เป็นต้น

๒.หมวดกิริยาศัพท์ หมายถึง ศัพท์ที่ใช้เรียกในการปฏิบัติบอกอาการกิริยา แบ่งได้ ดังนี้

๒.๑ “ศัพท์เสริม” หมายถึง ศัพท์ที่ใช้เรียกเพื่อปรับปรุงท่าทำให้ถูกต้องสวยงาม

เช่น กั้นวง ลดวง ส่งมือ หลบศอก เปิดคาง กดคาง ทรงตัว ดิ่งไหล่ กดไหล่ กดเกลียวข้าง หลบเข้า ถีบเข้า แข็งเข้า กั้นเข้า เปิดสัน เป็นต้น

๒.๒ “ศัพท์เลื่อม” หมายถึง ศัพท์ที่ใช้เรียกชื่อท่ารำหรือท่วงทีของผู้รำที่ไม่ถูกต้องตามมาตรฐาน เพื่อให้ผู้รำรู้ตัว และแก้ไขท่าของตนเองให้ดีขึ้น เช่น วงล้ำ วงคว่ำ วงเหยียด วงหัก คางโก่ คอหัก เกร็งคอ หอบไหล่ เหลี่ยมล้ำ รำลอน รำเลื้อย รำล้ำจังหวะ รำหว่งจังหวะ

๓.หมวดนาฏยศัพท์เบ็ดเตล็ด หมายถึง ศัพท์ต่างๆที่ใช้เรียกในภาษานาฏศิลป์ นอกเหนือไปจากนามศัพท์ และกิริยาศัพท์ อาทิ แม่ท่า (ท่ารำมาตรฐาน หรือท่ารำแม่บท) นายโรง (พระเอก) ยืนเครื่อง (การแต่งกายหลักในการแสดงโขน และละครรำ สร้างโดยเลียนแบบเครื่องต้น ของพระมหากษัตริย์) พระใหญ่ - พระน้อย นางกษัตริย์ นางตลาด